

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

**МАТЕРІАЛИ 72-ї ПІДСУМКОВОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ
ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТ**

(26 лютого 2018 року, м. Ужгород)

Ужгород – 2018

УДК – 340

Матеріали 72-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу юридичного факультету. (26 лютого 2018 року, м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. С.Б. Булеци, Я.В. Лазура. Ужгород, 2018. **28 с.**

У науковому збірнику опубліковано матеріали 72-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу юридичного факультету, що відбулася 26 лютого 2018 року на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету.

Для наукових та науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів правничого напрямку, юристів-практиків, усіх, хто цікавиться питаннями юриспруденції.

***Рекомендовано до друку
Вченою радою юридичного факультету
Ужгородського національного університету
(протокол № 3 від 20 березня 2018 року)***

Редакційна колегія:

Рогач О.Я. – проректор із науково-педагогічної роботи УжНУ, д.ю.н., професор
Лазур Я.В. – декан юридичного факультету УжНУ, д.ю.н., професор
Булеца С.Б. – завідувач кафедри цивільного права та процесу УжНУ, д.ю.н., доцент
Менджул М.В. – доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент
Черевко П.П. - заступник декана юридичного факультету, к.ю.н., доцент
Чепис О.І. – доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент
Фазикош В.Г. – к.ю.н., професор кафедри цивільного права та процесу

© Ужгородський національний університет, 2018
© Колектив авторів, 2018

ЗМІСТ

Секція I. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Бариська Я.О. Категорія “провопорядку” в теоретико-правовій науці

Галас В.І. Поняття рівності в історії філософії права

Петрецька Н.І. Дискусійні питання щодо визнання недійсними актів органів державної влади

Попович Т.П. Сучасна демократія: основні концептуальні підходи

Турянниця В.В. Т.Г.Масарик про права малих народів та національних меншин

Секція II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, адміністративне право, фінансове право та ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОНАВСТВО

Биркович О.І. Вплив децентралізації влади на органи місцевого самоврядування в Україні

Бєлов Д.М. Правовий простір держави в умовах реформування державного ладу

Гербут В.С. Правове регулювання одностатевих стосунків в Європі: історико-правовий екскурс

Громовчук М.В. Репродуктивні права людини в системі соматичних прав та свобод людини та громадянина

Когут М.Г. Про деякі недоліки регулювання ПДВ в Україні

Коцкулич В.В. Дискреційне право судді чи його моральний обов’язок?

Ленгер Я.І. Судова влада як концепт конституціоналізму

Погорєлова З.О. Окремі аспекти парламентських слухань за участі громадськості

Савчин М.В. Правовий плюралізм у взаємодії національного, міжнародного та наднаціонального права

Тимчак

Секція III. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО

Секція IV. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Булеца С. Б. Інформована згода

Заборовський В. В. Правова природа витрат на професійну правничу допомогу в цивільному судочинстві у контексті змін до процесуальних кодексів

Менджул М. В. Поняття та зміст права на сім'ю внутрішньо переміщених осіб

Ревуцька І. Е. Правовий аналіз поняття та видів правових підстав створення сім'ї

Рогач О. Я., Паніна Ю. С. Судова практика у сфері забезпечення та захисту прав внутрішньо переміщених осіб в Україні

Феннич В.П. Підстави спрощеного позовного провадження в цивільному процесі

Чепис О.І. Принципи регулювання сімейних правовідносин з іноземним елементом

Секція VI. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Копча В.В. Утворення поліції у незалежній Словачькій Республіці: досвід з Україною

Явор О.А. Актуальні питання правового забезпечення сімейних прав внутрішньо переміщених осіб: Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспекти / за заг. ред.: О.Я. Рогача, М.В. Савчина, М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2017. С. 261-272.

- 1) Синегубов О.В. Загальні положення здійснення права дитини на сім'ю. *Форум права*. 2013. № 4. С. 367-373.
- 2) Калітенко О.М. Окремі аспекти реалізації права на сім'ю за законодавством України та Польщі. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 5/1. С. 77- 81.
- 3) Ромовська З.В. Українське сімейне право: підручник. Київ: Правова єдність, 2009. 500 с.
- 4) Дутко А. О., Мних С. Р. Поняття та ознаки сім'ї за законодавством України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2014. № 3. С. 99-108.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ТА ВИДІВ ПРАВОВИХ ПІДСТАВ СТВОРЕННЯ СІМ'Ї

Ревуцька Ірина Емілівна,

ст. викл. кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»

Право на створення сім'ї належить до основних прав людини. Так, у ст. 12 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 року встановлюється, що чоловік і жінка, що досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права [1]. Єдине, що тут може викликати подвійне трактування: чи слід розуміти це положення так, що саме шлюб є підставою створення сім'ї чи що чоловік і жінка можуть укласти шлюб чи створити сім'ю на інших підставах, передбачених національним законодавством. Здається, що на момент підписання Конвенції діяло саме перше трактування, тоді як сьогодні другий варіант є таким, що більшою мірою відповідає реаліям життя. З іншого боку, слід пам'ятати, що тривалий період розуміння сім'ї включало одночасне існування двох союзів – подружнього та союзу між батьками та дітьми. Отже, не можна виключати, що в наведеній статті запроваджений саме цей підхід.

СК України у ч. 4 ст. 3 містить невичерпний перелік підстав створення сім'ї, зазначаючи, що «сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства» [2, ст. 3].

Першою та основною підставою створення сім'ї є шлюб. Стаття 4 СК України вказує, що особа, яка досягла шлюбного віку, має право на створення сім'ї. Виключенням з цього правила є випадки, передбачені ч. 2 ст. 23 СК України, яка встановлює, що за заявою особи, яка досягла віку шістнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам. Відповідно до ст. 21 СК України шлюб визначається як сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. Таким чином, крім біологічної ознаки щодо статі осіб, які можуть укласти шлюб, закон встановлює обов'язковість державної реєстрації

шлюбу. Слід підкреслити, що жодних інших умов для визнання подружжя сім'єю не вимагається. Більш того, абз. 2 ч. 2 ст. 3 СК України окремо наголошує на тому, що подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Частина 2 та 3 ст. 21 СК України вказують на те, що проживання жінки та чоловіка однією сім'єю чи релігійний обряд шлюбу не є підставою виникнення у них прав та обов'язків подружжя. Водночас, вказані юридичні факти можуть розглядатися як інші підстави створення сім'ї, що не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства.

У якості другої підстави створення сім'ї виступає **кровне споріднення**. В юридичній літературі слушно вказується на те, що шлюбно-сімейні відносини є складним комплексом суспільних взаємозв'язків, що засновані на спорідненні або спрямовані на створення такого споріднення [3, с. 515].

Споріднення не є універсальною підставою створення сім'ї. Як слушно зазначається в юридичній літературі, вона буде вважатися такою підставою «лише тоді, коли з нею безпосередньо пов'язане сімейним законодавством настання певних правових наслідків» [4, с. 32]. Ступені такого споріднення сімейним законодавством України не конкретизуються, лише ч. 2 ст. 4 СК України вказує, що сім'ю може створити особа, яка народила дитину, незалежно від віку. Таким чином, перш за все споріднення як підстава створення сім'ї стосується батьків та дітей. Як і щодо подружжя, абз. 2 ч. 2 ст. 3 СК України встановлює, що дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає. Але у даному випадку слід мати на увазі, що, *відповідно до ч. 1 ст. 6 СК України правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Щодо повнолітніх сина, дочки, інших родичів, то для того, щоб вважати їх сім'єю, необхідні також ознаки спільного проживання та ведення спільного господарства.*

Зазвичай про споріднення як підставу створення сім'ї йдеться, коли мають на увазі відносини батьків та дітей. Так, у сімейно-правовій доктрині Польщі, яка, зокрема, не вважає підставою створення сім'ї проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу, саме народження дитини називається як підстава створення сім'ї в такій ситуації. Така сім'я буде заснована на факті материнства та батьківства жінки та чоловіка і є похідною з права дитини на сімейне виховання [5, с. 464].

Наступною підставою створення сім'ї є усиновлення. Відповідно до ст. 207 СК України усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, передбаченого ст. 282 СК України. Незважаючи на те що ст. 232 СК України (ч. 4 та 5) вказує на те, що усиновлення надає усиновлювачеві та особі, яку усиновлено, права і накладає на них обов'язки у такому ж обсязі, який мають батьки щодо дитини та дитина щодо своїх батьків, усиновлення є самостійною підставою створення сім'ї, на що окремо вказується в юридичній літературі [6, с. 26].

Слід зауважити, що як підстава створення сім'ї усиновлення має більш беззаперечний характер, ніж споріднення (за виключенням споріднення першого ступеня), оскільки усиновлений приймається в сім'ю на правах дочки або сина. Водночас воно має і певну специфіку. Так, у юридичній літературі вказується на те, що усиновлення є юридичним фактом, з яким закон пов'язує виникнення між особою, яка прийняла дитину в сім'ю (усиновлювачем), і дитиною (усиновленим)

правових відносин, що фактично прирівняні до правових відносин, які виникають між родичами за походженням. За цією ознакою усиновлення відрізняється від опіки та піклування, патронату та інших форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які також приводять до створення сім'ї, але не зводять їх до такого типу правовідносин, що складаються між родичами за походженням [7, с. 40]. Здається, що саме з такої позиції виходив вітчизняний законодавець, коли з усіх форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, прямо відніс до підстав створення сім'ї лише усиновлення.

Отже, спірний характер та неможливість надання єдиного визначення поняття сім'ї в законодавстві зумовлює необхідність чіткого визначення правових підстав створення сім'ї. Аналіз законодавства та юридичної літератури дає змогу виділити два види правового статусу особи, що пов'язані з сімейними правовідносинами: статус члена сім'ї та сімейно-правовий статус. Саме підстави створення сім'ї, що встановлюються сімейним законодавством мають слугувати основою для визначення наявності в особі статусу члена сім'ї і, відповідно наявності в неї відповідних, пов'язаних з цим статусом, прав і обов'язків. Аналізуючи вищесказане пропонуємо визначення поняття правових *підстав створення сім'ї як юридичних фактів або сукупність юридичних фактів, з якими законодавство пов'язує виникнення або зміну у осіб статусу члена сім'ї та комплексу пов'язаних з таким статусом прав та обов'язків, законних інтересів і гарантій їх реалізації.*

Список використаних джерел:

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [від 04.11.1950]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 15.12.2017).
2. Сімейний кодекс України [від 10.01.2002 № 2947-III] URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947_14 (дата звернення 15.12.2017).
3. Гражданское и торговое право зарубежных стран : учебник. М. : Проспект, 2016. 416 с.
4. Сімейне право України: підручник. За ред. В.С. Гопанчука. К.: Істина, 2002. 304 с.
5. Baatrup S. Waaldijk K. Major legal consequences of marriage, cohabitation and registered partnership for different-sex and same-sex partners in Denmark/ More or less together: Levels of legal consequences of marriage, cohabitation and registered partnership for different-sex and same-sex partners A comparative study of nine European countries. Paris, 2005. P. 67-78.
6. Жилинкова И. В. Проблемы правового режима имущества членов семьи : дис.... доктора юрид. наук : спец. 12.00.03. Харьков, 2000. 407 с.
7. Кудрявцев О.Н. Правоотношения между родителями и детьми. Учеб. пособ. Харьков. 1975. 56 с.